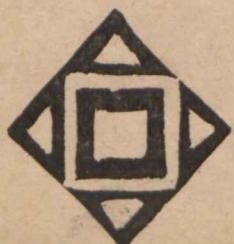

日新日報

№1 - 1938

SISUKORD:

Rakvere õpilaste erikeelest — E. Saluveer. Vabanemine — V. Mets. Järeleka — V. Mets. Kaks kilki — P. Kressa. Käsimine pealinnas... — E. Freienthal. Tütarlaste huvialad — L. Otto. Koit — E. Kukk. Kroonika — Enn. Maie — J. Toome. Soomes spordikoolis — A. Green. Jutt Mallest — J. Vasar. Ankeet. Ristsõnad.

Kaane kavand F. Künkalt.

Tunglakandjad

RAKVERE ÜHISGÜMNAASIUMI, GÜMNAASIUMI, PROGÜMNAASIUMI JA
REAALKOOLI ÕPILASKONNA AJAKIRI

II AASTAKÄLK

MÄRTS 1938

Nr. 1 (5)

M. S. 3640

(4. 8. 39)

sf 6353

EERIK SALUVEER

Rakvere õpilaste erikeelest

Laialdane rahva kultuuriline ja ma-
janduslik diferentseerumisprotsess on
kaasa toonud enesega ka mitmesu-
guseid muutusi keeles. Ühelt poolt
hakkavad tasanema keeles murrete
vahed ja iga kaugemagi kolka kõne-
keel hakkab lähenema üldisele kirja-
keelele, teiselt poolt teatavate ühis-
konnakihtide töötamine ühistes oludes
ja omavaheline läbikäimine tingivad
keeles väljendusvormid, mis on hari-
likult erinevad laiemate hulkade iga-
päevasest keelest. Nii on kujunenud
mitmesugused erikeeled e. argood
oma erilise sõnavaraga, mis pakuvad
keeleuurijale huvitavat materjali, kuid
mille mõistmine eemalseisjale ilma
eriliste seletusteta on suuremalt jaolt
võimatu. Nii on erikeel tekkinud
paljudes ühiskonnakihtides, nagu näit.
sõdurite, vangide, üliõpilaste, õpilaste,
tööliste ja teiste hulgas. Võiks küsida,
et miks ja kuidas on erikeel üldse
tekkinud. Kindlasti on siin eesmär-
giks end avaldada kuidagi piltlikumalt,
paremini kui suudaks seda teha üld-
keele sõnadega. Tahetakse luua
midagi uut, huvitavat, mis n. ö. rabaks
ja üllataks ümberolijaid. See nähtus
ei esine üksnes ühiskonnakihtides,
vaid koguni mõnede indiviidide juu-
res. On ju mõne inimese sõnavara
suuresti erinev harilikust kõnekeelest
— ta tarvitab üha uusi sõnu ja vorme,
et pakkuda midagi individuaalset.

Niisamuti ka teatud hulkades otsi-
takse huvitavamalt ja omapärasemat
väljendusviisi. Sageli tahetakse liht-
salt luua sõnu, millest teised ei saaks
aru. Siin on mindud veel kaugemalegi
— on loodud koguni oma keelesüs-
teemid. Eriti nooremad õpilased
taotsevad oma mõtteid väljendada
mitmesuguste imelike märkidega. Oma
tekkimiselt on argood erinevad, kuid
leidub ka ühiseid jooni. Nii võiks
kõnelda koguni argoolaenudest. Ei saa
ju täiesti ainult õpilasarگوو-sõnadeks
lugeda sõnu: sehvti tegema, võmm,
pinde-villem, kalavinski või viilima.
Neist esimesed on laialt tarvitusel ka
rahva hulgas, kuna, „viilima“ esineb ka
sõdurite erikeeles. Argoode juures
võib veel tähele panna asjaolu, et nad
suuremalt osalt on kaunis muutuvad,
s. t. nende sõnavara on muutuv.
Sõnad, mis ühel aastal on olnud üld-
tarvitavad, võivad juba järgmisel
aastal kaduda ja vastupidi. Siiski
leidub sõnu, mis on püsinud juba
kauemat aega ja mis on saanud see-
pärast nagu argoo põhisõnavaraks,
näit.: *poppi tegema*, (koolist puuduma),
spikerdama, *spikkima* (maha kirjutama),
dire (direktor) jne. Veel väärib mai-
nimist asjaolu, et poisid on sõnade
loomises agaramad kui tütarlapsed.
See on seletatav vahest ehk poiste
erineva loomuga ja nende üldiselt
sõjaka meeleoluga. Käivad ju nemad

igal pool vallatustega ees — miks ei peaks nad siis ka ees olema uute sõnade loomises. Käesoleva lühikese kirjutise eesmärgiks olekski anda väike ülevaade Rakvere õpilaskonna erikeelest, peamiselt siiski aga just keskkooli ja gümnaasiumi erikeelest.

1. Mitmesuguseid elukutseid. See leksikoni osa pole just väga laialdane, kuid neid, kellega õpilastel on rohkem kokkupuuteid, on ka rohkem ristitud. Mingi päevakangelane näikse olevat juuksur-habemeajaja, sest egas temal muidu poleks hüüdnimede arvu rekordid. Teda hüütakse *karva-Mariks*, *karva-Jüriks*, *pügajaks*, *parikmahheriks*, *kaelarookijaks*, *lõuavuntsijaks*, *vahuingliks*, ja lõpuks *siirusnikuks*. Vähe pole ka nimesid kojamehel, kellega õpilastel on sageli n. ö. „lööminguid“. Teda kutsutakse *tolmuimejaks*, *kojaministriks*, *ülemdirektori* ja *majordoomuseks* (ka *majordoomuseks*). Korstnapühkija on *tahma-Tõnu*, maaler aga *pintslipiinaja*. Õpilaskorrapidaja saalis on *peitupoiss*, sest tal on valge rosett rinnas. Teine nimetus on *oberordner*.

2. Õppevahendite ja õppeainete nimistu pole just eriti laialdane — need kui tavalisemad ja vähemhuvitavamad „atribuudid“ piirduvad ka harilikemate nimedega. Nii hüütakse algebrat *algeks* (lihtis lühend), geometriat *geoks*, matemaatikat *mateks* jne. Eesti keel on *maakeel* ja algkoolides ka veel *memmekeel*. Ladina keelel kui hää lapsed kunagi on palju nimesid: *lingva latiina* ja *soonia lüüra*. Füüsikat kutsutakse mõnes klassis millegipärast *muusikaks*.

Õppeabinõu üldiselt on riist. Pliiats on *plehveter* ja portfell *portu*. Logaritmid tabelit kutsutakse *lusikaks* (kord olevat seletatud, et igal õpilasel olgu oma logaritmid tabel nagu igaühel söögiajal lusikas — ühest lusikast ei saavat ju süüa). Teatevihk on *suhkrutšekk* ehk *ametlik dokument*.

3. Õppetöös tarvitatakse mitmesuguseid väljendeid. Sõnavara koosneb siin niihästi vanemaist kui ka uuemaist sõnust. Õppimine, eriti kui seda võiks nimetada liigõppimiseks, on *tuupimine*. Sellest ka sõnad, nagu *tuupar* ja *tuupur*. Vanad ja üldtuntud sõnad on „*popitegemine*“ ja „*popiina*“. Asjata koolist puudumine on ka veel „*kondikasvatamine*“. „*Spikerdama*“ asemel tarvitatakse *sügama*, *maakima*, „*kuppima*, *maha viskama*, *maha vehkima*. „*Sisse kukkuma*“ asemel öeldakse tavaliselt *orki kukkuma* või *lendama*, *karile minema*, *liimile vajuma*, *kõrile lendama*, *plindris olema*, *kurg olema*. Õnnestuma on *näkkama*, *vedama*. Kui midagi on valesti maha kirjutatud, siis öeldakse, et „*lasksin mööda*“. Raha laenama on (viie-, kümnendisega jne.) *viskama*, *avanssi andma*, *pumpama*. Valetamist ja naljaka jutu ajamist väljendab *villast viskama*, *luiskama*, *vilistama*, *puhuma*, *habemesse puhuma*, *kägu ajama*, *Käo-Jaani ajama*, *kureks (-kurge) püüdma*, *kärbseid pähe ajama*. Kui kellegi vale on läbipaistev, siis küsitakse, *kust ta selle vile on ostnud*. Petma asemel öeldakse *alt vedama*, *püüdma*, *untsu tegema*. Nurkapanemise kohta on sõnavara jällegi rikkalik, näit: *muuseumi minema*, *nurka ilustama* jne. Puudulikega on alati tegemist, küll semestri keskel, küll lõpul. Puudulikud on *sirged*, *viied* ehk *kollid*. Sageli nimetatakse neid ka *jumalaõnnistuseks*. Kui puudulikud on välja pandud, siis öeldakse selle õpetaja kohta, et *väänas ära*. Närveldamist enne „*suhkrutšeki*“ kättesaamist on loomulikult palju — seepärast: „*Kui seekord veab, siis elan surmani välja*“. Kui eksam on ees, siis on *seaküna ümber lükkamata*. Eksamile minema — s. o. *surma minema*. *Simuleerima* tähendab teist maha tegema. Klassitööd nimetatakse *mahakirjutamise harjutuseks*, *näputöök* ja *ekstemporaaleks*. Õpetajalt numbreid juurde norimas käimine on

untertaunil käimine. „Sõi seepi ja läks lõhki“ öeldakse, kui õpilane puudub teadmata põhjusil. *Pattujutte ajame* — s. o. valesti vastama. Üldkogunemised on *moraaliepistlid* ehk *paragrahvid*. Vastamas käima on *kolgatal käima*. Rumaluste rääkimine on *porssimine*. Naljatumist, segase jutu ajamist nimetatakse *sojumiseks*. Kaaslase kolkimist nimetatakse *kaelakiideks*, *kõriorelikks* ja *pookimiseks*.

tulijailt küsitakse, *palju tegid?* (S. o. palju saavutasid?) Kas *said pähe* (kas kaotasid)? Korvpallimängu nimetatakse *korviks*, võrkpallimängu *võrkuks*. Võimlemine on üldiselt *kondiväänamine*. *Sisse pörutama* tähendab korvi viskama, kuna *tühi (mäda) koht* tähendab mängus nõrka kohta. *Püss läks lahti* — s. t., et pallivisked hakkasid õnnestuma.

5. Teiste koolide, asutiste ja ühin-

Matemaatika tunnis

Kes metsikult käitub, see teeb „*väikest toorest*“. Õppenõukogu koosolek on *sitzung*.

4. Organisatsioonide ja mitmesuguste ürituste kohta on õpilastel siiski öelda vähe. Naturalistide Ringi kutsutakse *Natuura Ringiks*, Spordiringi liikmeid *kargajaks*. Organisatsioonide esimehi kutsutakse *vüüriteriteks*. Õpilaskonna ajakiri on „*Ennu Hääl*“. Huviõhtu on lihtsalt *simman* või ka *klunker*. Noorkotkad — *hall-katk*, hundipojad — *soustid*, kodutütred — *kodukanad*. Tantsukursused on *nihverdamisõpetus*. Sporditerminoloogiaist on tähelepanväärt see, et sõnad sageli lihtsalt ära vahetatakse, näit. *kõrgust jooksma*, *kuuli kargama*, *kaugust tõukama*. *Staikalt* (staadionilt)

gute nimetusi: Zeeh gümnaasiumi õpilasi hüütakse *tšehkadeks*. Kaubanduskooli õpilased on *kaubakad*, *met-savahid* (mütsist, mida hüütakse „*Eier und Spinaten*“, sest see on helerohe- list ja kollast värvi). Majapidamiskooli õpilased on *kõrdiõbbikud*, naiskutseskooliõpilased *nõelapiinajad* ja *niidivenitajad*. Gümnaasiumi õpilasi nimetatakse *gümnaakateks*. Algkooli kutsutakse *üliskoolideks* koos vastava juhataja hüüdmisega. Ainult III algkooli kohta käib erivärss: „*Pool on punast, pool on valget, keskel ahvi- kasvandus*“. Tuletõrjujaid kutsutakse *pasarnikuteks*, Lastekaitse Ühing on *Titekaitse Ühing*. Vana koolimaja on *vaiehitis*, uus koolimaja — *varemed*. Maju, kus on I gümna. kl. ja V-r. kl.

kutsutakse *Hubeeliumiks* ja *Hubleikaks* (endise peremehe nime järele.) Direktorikabinet on *Kanossa*, mille järgi ka sinna minekut kutsutakse *Kanossa teekonnaks*. Mõni õpilane on märkinud ka õpetajatetoa *Kanosaks*.

6. Omaduste väljendamiseks on õpilaskeeles palju sõnu ja väljendeid, paljud neist õige tabavad ja ilmekad. Koolis, kus on õppimine esikohal, loomulikult on ka omadusi väljendavad argoosõnad sellega ühenduses. See pärast peaaegu pooled omadussõnad on loodud just rumalate ja tarkade tähistamiseks. Rumala kohta on järgmisi sõnu: *tohman, tobe, tobetsius, tostem, tume, mögafon*. Väljendeist oleks nimetada: *see pööning on tolmune, nupust nikastand, riiulid segi, peas varblase pesa, kruid logisevad jne*. Ühes klassis on koguni loodud huvitav teooria peade kohta, nimelt olevat need natuke *oh-oh* (kah argoosõna), kes oma pead püsti hoiavad, sest füüsikas olevat teada, et tühjad asjad kerkivad alati kõrgele. Kui keegi millestki aru ei saa, siis öeldakse, et selle *pea ei jaga*; kui aga on valesti aru saanud, siis öeldakse, et *jagab küll, kuid ei lõika*. Targa kohta on loomulikult ütlushi vähem. Tark on *nupukas, nutikas, aufgewekt*. Kes hästi teab, siis öeldakse, et *küll sel on aga palju nuppu, teab nagu noor jumal, või jälle küsitakse, mida ta sööb, et nii tark on*. Uhke, oma asjadega hästi välja tulnud on *lai leht, lai pomm*. Väikesi poisse kutsutakse *süngeteks meesteks*. *Laisk* nagu *kapsauss, hoolas* nagu *hira* — need on tavalisemad võrdlused. Välimuse kohta: suur — *kaloss, kraana*; kõhn — *kondibukett, lendav luukere, kukub pooleks*. *Sangar-õpilane* on poiste hulgas see, kes teised läbi peksab. Kes palju armastab tunnis rääkida, on *turonaine*.

7. Kehaosade ja rõivastusesemete kohta on jällegi vähem argoosõnu ja kui need on, siis on nad omandanud

teatava pilkava varjundi. Pea on *aganik, kolikamber, nupp, sara, kaaput*; käed on *kerilauad* ja tiivad, *kõrvad nahk* — (või ka *labakindad*); selg on *hintergrund* e. *tagafoon*. Ühes klassis on nimetatud silmi *laternateks*, pead *antenniks*, hambaid *isolaatoriteks*, jalgu *maaihenduseks*. Kaelasidet nimetatakse *sõlmendi tõlgendiks*. Prillid on *ookulused* e. *aknad*. Harilikud püksid on *kaheraudsed* e. *torud*, lühikesed kukepüksid on *pooletoobilised*, golfipüksid on *golfihoovused*. Müts on *lätu* ja *släbka*, „gümna“ vormimüts *präänik*. Talvemüts on *karbus*. Riigikaitsele õppuse riietust kutsutakse *pakiks*. Palit on *rudunde, palto, jope, mantohvel, mantilje*. Säarikud on *kala-vinskid*. Õige omapärane näikse olevat vihmavarju nimetus — *plirts*.

8. Lõpuks veel mitmesuguseid väljendeid. Ei saa eitada nende rohkust õpilaste erikeeles. Sageli polegi neil mingit mõtet — neid öeldakse ainult selleks, et midagi rabavat öelda, et äratada tähelepanu ja säilitada täiel määral ikka n. ö õpilaselu omapära. Isemoodi „rabab“ tõesti näit: „*Kord kui Vilno sõjakoolis*“, või „*Kui olime seltsis Plevna all*“ — kõigile on selge, et see on kerge naljatlemine ja suurmeeste memuaaride tooni järeleahvimine. Palju on üle võetud ka rahva keelest, mida arvatavasti mõni õpilane on toonud õpilaskonda ja mis oma „rabavuse“ pärast on muutunud nagu mõneks tantsušlaagriks, mida kodu ja koolis korratakse. Näit: *Lõõn sind nagu rannamees rotti* (s. t. olen sust sellel alal palju parem), või jälle: *nigu* (= nii kui) *merd* (s. o. külluses), olen *põhjas* kui *tinavile* (olen omadega läbi).

Kui midagi kahtlast on liikvel, siis öeldakse, et *ahvid tulevad, ai — uhuu!* Rahulolu puhul lauldakse: „*meil õitsevad täna kevadlilled südames*“, kurbuse puhul: „*Täna on mul külmalilled südames*.“ Kui kellelgi on halvasti läinud, siis ohatakse „*Ahti*

vaised!" Tüli on mahtra e. madin. Tõuklemine on *pressvorsti tegemine*.

Nagu nähtub sõnadest, pole need kaugeltki kõik eesti sõnad. On ju igas keeles oma laenud, kuidas peaksid need siis puuduma erikeeles. Eriti rohkesti esineb neid õpilaste erikeeles. Palju on otseselt saksa keelest võetud, nagu näit.: *sitzung, vüürer, kihvit, parikmahher, aufgewekt*.

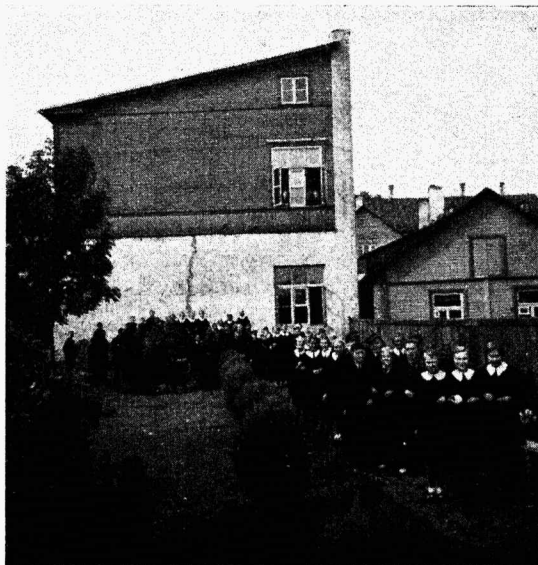
Vähem on laenatud inglise keelest. Neist vähestest laenudest oleks nimetada mõnda väljendit, nagu näit.: *all right, how do you do*. Ladina keele mõju on ilmne gümnaasiumiklassides. Ladina laenudest on tähtsamad: *kaaput, tintinnaabulum* (kõlistamise kell), *latiina, lingua* jt.

Vene keelest on õieti vähe võetud, mis seletatav keeleoskamatusega, Tarvitatakse ainult üksikuid sõnu, nagu „*Oh di kospod!*“ *nitševoo*,

karassoo, mošna jne. Peale selle esineb veel eesti sõnu vene lõppudega, nagu näit.: *tuhknoi, kehvnoi, vahvnoi*, jne.

Niipalju Rakvere gümnaasiumide ja keskkoolide erikeelest. Olen püüdnud anda ülevaadet kooli õpilasar-goost, tema sõnust ja väljendeist, niivõrd kui seda on võimaldanud koolis korraldatud lühike ankeet. Kahtlemata moodustavad erikeeled sotsioloogilises keeleteaduses huvitavama osa, milles avaldub vastava kihi keeleline loomisvõime ja teataval määral ka mõttetabavus. Ei saa salata ka ju teatavaid labasusi, mis neis esinevad, kuid sellest hoolimata pakuvad nad keeleuurijaile huvitavaid materjale ja väärivad kogumist ja uurimist.

Märkus: Artiklis on laenud võõrastest keeltest transkribeeritud üldiselt eesti keele hääldamise kohaselt.

Kevad meelitab välja

KIRJANDUSRINGI KIRJANDIVÕISTLUSEL GÜMNAASIUMI RÜHMAS
II AUHINNA SAANUD LUULETUSI

VIRVE METS

VABANEMINE

*On väljas tuisk. Öö. Lumme mattund maja:
jääkülmi kilde pillub pilvepihk
ning seina tagant kostab tuule tihk.
Toas istun, mõeldes, milleks üldse kõike vaja.*

*Süis kaigub kõrvus kauge, kume kaja
ja vastu akent viskub valge vihk;
mind välja rebib imeline kihk,
ma lähen, lootes mõttel leida õige raja.*

*Süis paljaspäiselt ruttan tuisuhoogu,
kus näkku peksab teraskõva lund,
tuul tujuohakad kus niidab loogu:*

*kaob meeli ahelates hoidev sund,
tuul muremõtteid painutab kui roogu,
kaob elust tunduw üleliigne tund.*

4. XI 37.

VIRVE METS

JÄRELKAJA

*Tahtel, tundel pole kuju,
pöörduvad nad nagu tuju
püsimatul tuulelipp,
millel õiget pole varrast,
olgugi et särab karrast
üha tormis kõikum tipp.*

*Sajab kibestuse rahet.
pilvedel ei ole vahet,
mille läbiks rõõmukiir.
Meelde langeb mureteri,
seisma jääda tahab veri.
miski ütleb: süin on piir,
millest üle ei või astu,
ilma et ei tuleks vastu
ammukadund mõttelaip.
Jõudki lõpuks hülgab keha,
viimast arusaamis-eha
katab unustuse vaip.*

15. XI 37.

Kaks kilki

Kirjandusringi kirjandivõistlusel gümnaasiumi rühmas II auhinna saanud töö.

Jumal teab, kust ta äkki meile si-gines. Ühel tuisusel talveõhtul — magasime juba — hakkas teine oma olemasolust märku andma. Esiteks piuksus ta nõrga häälega nagu äsja munast pääsnud kanapoeg, aga siis üha kõvemini ning heledamalt. Ja lõpuks kriiskas ta nagu vahva vene vile, millesse lastud tilk vett. Niisugune imelik loom oli see meie uus koduloom — kilk.

Olid külmad ja tuisused ilmad ning tuul kambrite poolt, kütsime ahju. Siis laulis kilk ihust-hingest.

Palermo talvel

Ning need laulud, mis ta nõnda kuumas müüripraos laulis, olid viimistletud, kunstiküpsed ning kaunid.

Aga kui olid pehmed ilmad ning tuuleõhk eeskoja poolt, olid teised lood. Ahi seisis meil külm ning kilgike häälitsetes nagu hinge vaakudes külmas ahjupraos, nagu tilluke pääsukesepoeg, lahtise nokaga toidupalu oodates, või pidi oma kunsti vaka alla jätma.

Emal ei sallinud seda uut looma. Ta taples tihti, et mis ta, pime, seal müüripraos ometi peaks karjuma! Aga kätte ei saanud ta seda „lõugajat“ mitte — minu õnneks. Ahju vastu pörutamiselega võis teda küll väheks ajaks vaikima sundida, aga

pärast lõugas ta see-eest veel hoogsamalt ning inspireeritumalt.

Aga mina armusin sellesse loomasse esimesest hetkest. See kriiskamine oli midagi kauni muusika taolist, midagi haruldast ning hubast. Ja ma ei võinud kuidagi aru saada, miks ema ei sallinud seda linnas nii haruldast loomakest. Isegi maal on see muusikamees tänapäeval haruldane. Ometi oli ema seal sündinud, kus kriiskas neid ahjupragudes ööd-päevad läbi koguni mitu. Vanasti oli neid kõikjal palju.

Kui külastasin maal oma vana- vanemaid, siis osalt ikka nende vahvate kilkide pärast, kes võisid mehiselt laulda nii päevil kui ööl, sest kilgid armastavad ikka vanaemadele ning -isadele kriisata, noortele teevad nad seda ainult habesuude vahetaltusel.

Aga sellegipärast põlgas ema toda ainukest suurepärast looma maailmas. Kuid mina armastasin teda jälle seejagu rohkem.

Need olid ilusad ja rõõmsad päevad, kui meil kilk kriiskas. Kuid seda oli ainult paar kuud, ainult paar. Ta algas oma lauluga harilikult siis, kui kustutasin hilisõhtuil valguse, et pugeda puhkama. Valges ta ei armastanud kriisata, ei, ta nagu häbenes seda. Aga kui vahel öösi keerasin kesk laulusoru tule põlema, katkes kriiskamine, et pimedas taas jätkata.

Jah, need olid ilusad päevad, kui ta meil pesitses. Igasse mu töösse ning ettevõttesse mõjus selle loomakese olemasolu.

Kerge ning mõnus oli uinuda magama, kui too ritsikas mängis sulle kussu-laulu. Ning sel oli tabavaim meloodia — nagu ühel ideaalsel hällilaulul kindlasti peab olema.

Igat juurdlevat ning kobavat mõtet võis see meloodia taltsutada ning ohjeldada, eksitada ning nõrgendada. Ta juhtis mõttet, mis on uneta ööde põhjustajad, kaugele — nii ruumiliselt kui ajaliselt. Raske oli keelduda alistumast tolle geniaalse meloodia mõjudele, juurelda ning olla ärkvel. Märkamatu ning magusalt kaotasid kõik tajud, mõtted ja tundmused ning — uinusid. Kogu see olemus vajus mesimagusasse unne, et tõusta hommikul värskena ja puhana ning võita kõik argielu takistused, hästi ning mängeldes. Aga minu laululind — puurilind ta polnud, sest ma ei näinud teda — minu laululinnuke kriiskas edasi hommikuni.

Hommikul, kui valgustati tuba, algas temal puhkus ja minul töö, viljakas, loov töö, et võida õhtul raske peaga nautida kilgi muusikat.

Ja siis äkki kadus see omapärane loom. Kütsime ahju niipalju kui tahes: aga mis kadunud, see kadunud. Soojust, isegi põletavkuumast ahjust ei kostnud piuksugi.

Tuleks ta ometi tagasi, mõtlesin. Tulgu kas või kähiseva ning piuksuva häälegagi, kuid tulgu! Kuid ta ei tulnud. — Oli leidnud endale parema paiga. Tuli nimelt ilmsiks, et ta oli pääsnud läbi müüriööride naabrimehe kuuldavuspiirkonda. Sinna oli see väike loomake läinud ning jätnud minu olukorda, mis polnud kaugel meeleheitest ning kurvameelsusest. Ja tagasi ei tulnud ta meie müüripragudesse kunagi, nagu oleks teisepere imiku kisa ja lallutamine ning õnneliku isa vahetevaheline rõõmus gitarrimäng avatavam kui meie vaikus ja rahu. Kilgi kriiskamine ei kosta ka mitte sugugi enam meie tuppa, — tee kas või kõik müüriaugukesed avali.

Oh, mis kõik tollest kilgikesest ei johtu! — Mul on kurjad päevad ja ööd. Öösi visklen sängiveerelt sängiveerele — uneta ja mõtetega. Päeval tuigun uimasena ringi — unega ning

mõteteta. Traditsioonid ning pedantsus seovad mind päevpäevalt üha vähem. Mul on omad sihid ning taotlused, püüded ja tõekspidamised. Mis lähevad mul teised oma mõtetega ja traditsiooniliste kivinemistega korda!

Kuidas võib ometi tolle väikese loomakese puuduolek rikkuda inimese! Sinu süü on see kõik, sa väike loomake, kes sa armastad elada ning kriisata lõugastes ning müürides, sinu süü, kes sa oled teinud must traditsioonide hävitaja!

Kui sind, armas ritsikas, pole „lõugamas“ — nagu ema ütleb — meie ahjulööres, siis keegi sootuks teissugune kilk kriiskab minu pea labürindes. Ja see uus kilk pole sinuga sugulanegi, ei — kaugeltki mitte, vaid puhas kontrast. Sina kussutasid mind õhtul magama ning hoidsid mind traditsioonel, aga see kilk peas ei lasegi mind naljalt magada, vaid piinab mind, ärritab, õpetades põlgama traditsioone, korralikku ja truud kohusetäitmist ning allumist.

Pooled ööd tuksleb aju paljude mõtete ning küsimuste kandami all. Nii palju on tööd neil väikesil ajaatoomeil — korraldada, süstematiseerida, analüüsida, sünteesida, kärpida, luua. Ja seda kuni füüsilise üliväsimuseni. Nii peab see tahes-tahtmata sündima, paratamatult. Teisiti polegi nagu võimalik selle kilgi ajal.

Et mitte viselda kolm-neli tundi asemeveerelt asemeveerele ning olla üksi oma vaeste, nooruslikkude mõtetega, ei lähegi ma tihti magama, vaid loen teiste mõtteid, mis nende abstraktse kilgi kihutamisel on loodud. Milleks luua ise ja raisata oma energiat, kui ollakse selleks alles noor ning kogemata! Peab lugema, lugema ning lugema. Ning ise oma mõtteid ainult ajukurdukes veeretama, sest need on alles rohelised, valmimata, kristalliseerumata. Selline on selle abstraktse kilgi arvamus:

lugeda, mõelda ning unistada, fantaseerida, filosoferida.

See kilk läheb oma taotlustes tihti üle piiri, sest ta on ses suhtes üliberaalne. Ülesanne ning töö, mida peale sunnitakse, muutub vastikuks, ent muu muutub jälle see-eest seda huvitavamaks ja ihaldatavamaks.

Kuidas ma ajuti vihkan toda ajukilki! Ning kuidas igatsen müürikilgi tagasitulemist! Ent siin-samas arvan ma juba vastupidi: ajukilk on siiski üllas loomake ja too koldes elav — vastik.

Nii on lood nende kilkidega. Ma armastan ja vihkan neid ühtlasi, sest nad on mulle ühtlasi sõbrad kui ka vaenlased. Traditsioon taotleb hari-

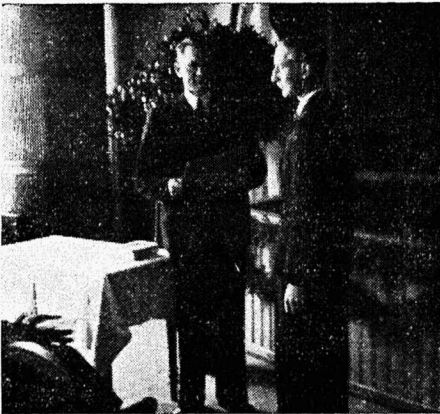
likult müürikilki, ent mõttekilgile on ainult traditsioonil baseeruv tööpöld liiga kitsas.

Uneta ja mõtetega ööd, unega ning mõteteta päevad, töö, mida ei nõuta, ning töötus, mida nõutakse ja käsatakse, ikka nii, kuidas pole vaja, ja mitte nõnda, kuidas on vaja — selline on selle abstraktse kilgikese kriiskamise tulemus.

Õues tuiskab ning tuul lõõtsub kambrite poolt. Meie kütame ahju. Aga sellele teisele kilgile ei tee ahjusoojus head ega halba — see ei pane teda andunult, kaunimalt ning kunstiküpselt kriiskama ega vastupidigi. Ta jääb selleksamaks, ei arvesta välismõjusid.

ERICH FREIENTHAL

Käisime pealinnas...

Direktor annab üleriigilise abiturientide kirjandite võistluse tänavusele võitjale R. Ü. G. õpilasele Erich Freienthalile üle auhinna.

Päale poolteisenädalalist tuhnimist loodusloo raamatuis: zooloogiais, botaanikais, keemiais ja anatoomiais, päale seda, kuid olid lugenud mõningaid loodusteaduslikke raamatuid ning ajakirju ja olid korraks läbi sirvinud eesti keele grammatikagi, istusid äkki rongis, kaasas viimased

õpetussõnad koolist ja kolmanda klassi pilet Tallinna. Pääleselle oli portfellis raamatuid, milledest tahtsid veel viimasel silmapilgul midagi vaadata, sest tundsid, et tead kogu sellest värgist õige pisut. Teadsid ju midagi siit, midagi säält, olid lugenud vee- ja aurujõu kasutamisest; teadsid üksikasjalikult Walchensee veejõu kasutamisest, olid kuulnud Suur-Volga projektistki ja olid läbi sirvinud „Esmaabi“. Ometi tundsid, et kõik see tühine nagu laudadest rutuga kokku löödud ehitus on naeruväärt nõrgal alusel. Kahetsesid nagu, et olid õppinud eespoolmainitud ja mitte midagi muud, aga ei teadnud isegi, mis see oleks pidanud olema.

Tuju paranes märksa, kui märkas, et Rakvere kolmeliikmeline „saatkond“ polnud rongis ainuke. Ei, samas vaguniski märkasime teisi vormimütsidega noorukeid. Põhimõtte järgi „Repetitio est mater studiorum“ asusime õppima, kusjuures selgus, et tarkusallikad olid väga

mitmesugused, alates ajalehe välja-
lõigetest ja lõpetades mitmekesiste
teaduslikkude teostega. Õppimisel
tuli aga arvestada ka vagunikaaslasti.
Tahes-tahtmata pidid kuulama „fil-
minäoga“ mustlasvanamehe ema-
keelset sõimu.

Tallinnasse jõudes selgus muidugi,
et kuskil polnud näha sõpru, kes pi-
did mul jaamas vastas olema. On
juba üldiseks kombeks saanud, et
rongilt tulijad ja nendel vastas olijad
kunagi kokku ei saa, ja meiegi ei
tahtnud traditsiooni rikkuda. Oma
suureks meelepahaks leidsin korteri
siiski ilma suuremate seiklusteta,
mida tingimata eeldasin, sest mul
polnud aimugi, kuhu tuleks minna
õige koha leidmiseks (välja arvatud
mulle veidi ebamäärastena tunduvad
juhised, mida mulle rongilt anti).

Järgmisel hommikul oli Kommerts-
gümnaasiumi minekuga tööd veidi
rohkem, kuigi mul oli kaasas linnaga
tuttav juht. Jõudsin pärale ainult
paar minutit enne võistluskirjandi
teema teadasaamist. Seda täpsuse-
armastust kroonis ka vääriline koht
— esimene laud keskmises reas. Na-
gu hiljem kuulsin, olevat siingi ha-
kanud saal täituma tagantpoolt, mis
on muidu vististi üldine ja harilik
nähtus. Kohe pääle teema teatavaks
tegemist ähvardas valgus „üles üteld-
da.“ Isegi auväärt komisjon ei saa-
nud sinna midagi parata ja nii tuli
oodata, kuni valgus oli jälle enam-
vähem normaalne. Jumalast antud
hämäruseaeg provotseeris paljusid
abituriente kirjutamisele (aega ha-
kati lugema alles siis, kui valgustus
veidi tugevnes), kuna teised mõtle-
sid, pead kätele toetades. Imelikul
kombel ei tunnud vähimatki ärevust.
Võib-olla olenes see teemast, millega
oli antud enam-vähem kitsamalt
määratud aine ja selle käsitusviis.
Igatahes polnud vaja pead murda
kirjandi stiililise ja kompositsiooni-
lise külje üle. Alles hiljem, kui meile
toodi sooja teed ja saiu, millede sar-

vekujuline vorm tuletas meelde või-
malikke „sirgeid“ ja „köveraid“, al-
les siis oli nagu veidi kõhe. Seegi aga
kadus siis, kui nägin, kuidas kõigil,
ka enesel, oli natuke ebamugav. Ei
teatud nagu, mida hakata peale saia-
puruga, mida langes lauale ja riiete-
le. Ebamugav oli seda pühkida põ-
randale, halb aga ka jätta sinna, kus
ta oli.

Kuna kirjanditevõistlust rahva-
suus nimetati ka „võistluskirjutu-
seks“, siis juhtus sedagi, et päriti,
kes kõige kiiremini jõudis kirjutada.
Nähtavasti olid mõned abiturientid-
ki sellise seisukoha omaks võtnud,
sest seal leidis mitmeidki kirjutus-
fenomeene, kelledele ei sünnitanud
suuri raskusi terve pöögna kirjuta-
mine sellal, kui mina isiklikult suut-
sin kirjutada ühe lehekülje. Nii ma
ei imestunudki liiga, kui keegi nais-
abiturient andis puhta töö varem ära
kui mina musta. Leidus aga selliseid-
ki, kes tahtsid kasutada maksimaal-
set aega, ja kuna aja õige arvutami-
ne polegi nii kerge kui see näib, siis
jäi mitmel töö ümberkirjutamine
pooleli.

Esireas istudes pidin tahes-taht-
mata pealt kuulama komisjoniliikme-
te omavahelist jutuajamist, mis oli
kohati õigegi huvitav. Arvan, et ma
ei avalda mõnd riikliku tähtsusega
saladust, kui teatan, et aruteldi, nal-
jatoonil muidugi, žürii liikmetele õpi-
laste võistluskirjandi sarnase töö
andmist. Leiti, et see oleks siiski
kahtlane ettevõtte ja otsustati sellest
loobuda, sest loodusteadlased polnud
kuigi kindlad oma eesti keelele ja
keeleteadlased jälle vastupidi kahtle-
sid oma loodusteaduslikes võimeis.
„Ainult vaene abiturient peab kõike
teadma,“ mõtlesin mina. „Sinu teh-
tud töö sõelutakse läbi kahe sõela,
pole siis ime, kui ta leitakse kerge
olevat, kuigi komisjoniliikmed tee-
vad oma töö võib-olla vägagi hea-
tahtlikult.“ Teiselt poolt jälle toodi
huvitava näitena õpilaste erinevast

käekirjast tähe „p“ erinevaid kirjutusviise, kusjuures erinevate „p“-de rea algusse oli märgitud ka „p“ prototüüp, ametlik „p“. Originaalsus on andekuse peatunnuseks,“ mõtlesin mina ja kirjutasin edasi oma kõve-raid „p“-sid. Võimalik aga ka, et see sündis lihtsalt laiskusest ja hoolimatusest.

Olin ennegi kuulnud, et liiga palju teadmine võib rikkuda kogu töö. Veendusin selles veel kord, kuuldes, kuidas komisjoni liikmed arvustasid ühte võistlustööd, kus oli püütud assimilatsiooni ja dissimilatsiooni käiku selgitada keemiliste valemitega. Mina igatahes liigse täpsuse liimile ei läinud. Koolis on tuntud lause: „Kui tahad, et sul kehvasti läheb, siis õpi kõik kodus selgeks!“ Mina seda igatahes ei tahtnud, sellepärast leidsingi alles kirjanditevõistluselt tagasi tulles, et isegi meie tänava-aastases bioloogia õpperaamatus on peatükk aine- ja energiavahetusest.

Kella kolmeks olid kõik võistlusest osavõtjad palutud NMKÜ einelauda lõunale (Lai tän. 1). Alguses mõtlesin loobuda, sest ma ei aimanudki, kus võiks olla Lai tänav. Kui aga minek käes oli, siis leidsin, et pole üldse lihtsamat asja kui eespoolmainitud kohta minek — valgusid ju

kõik abiturientid otseteed sinnapoole. Olen tšekisüsteemi vastane ja ei võinud aimatagi, et siin selliste asjadega tuleb kokku puutuda, sellepärast oleksin lõunast peaaegu ilma jäänud. Ainult tänu kaasmaalaste kaastundlikkusele sain niikaugele, et läksin ja muretsesin endale söögitšeki, umbes sellise, nagu huviohtu pääsetäht.

Huvitava juhtumina märgiksin asjaolu, et sattusin korterisse kirjanik R. Rohu naabrusesse, kellest mind lahutas ainult sein, küllalt õhuke selleks, et lasta läbi laulu, mille kunstiline külg igatahes ei kannata võrdlust R. Rohu kirjandusliikude teoste vastava küljega.

Tagasisõit toimus veidi teistes tingimustes kui sõit sinna. Astusin Tallinnas rongile pühapäeva öösel kell 1/2 12 (vaheaega kasutasin Tallinnaga tutvumiseks ja teatris käimiseks) ja sattusin keset norskavaid inimesi. Seetõttu pole ime, kui mul endalgi natukese aja pärast uni peale kippus. Ühetooniline ja igav sõit, pikk ootamine Tapal ja lõpuks Rakverre jõudmine ja kojumine läbi lume ja vee (oli parajasti sula) tegid lõplikult selgeks juba varemini mitmel korral kogetu — asjaolu, et igal ajal on algus parem kui lõpp.

Ekskursioonipäevad ei ole enam kaugel.

Tütarlaste huvialad

Õpilaskonna kõnevõistlusel I auhinna saanud töö.

Räägin tütarlaste huvidest. Ütlen juba alguses, et räägin tütarlaste huvialadest, nagu nad tõesti on, mitte — nagu nad peaksid olema.

Üldiselt võib öelda, et praegusaja tütarlapse hingelaad on tugevasti muutunud viimastel aastakümnetel. Oleme siis kaldunud rohkem positiivsusele või negatiivsusele, see on muidugi iga isikliku maitse küsimus. Üldiselt on praegust tütarlapse tüüpi raske kirjeldada, võtan appi teosed, milles on avaldatud mõtteid tütarlaste kohta. Fr. Tuglas laseb Felix Ormussonil öelda umbes nii, et pole midagi luulevaesemat, kui noor tüdruk oma puiste liigutuste, tõlpide silmadega ja suure söögiisuga.

Vastandtüübi leiame O. Lutsu „Vaikses nurgakeses.“ See on nn. Heete. Kaldutakse koguni arvamusele, et selliseid tüüpe on väga palju. Pedagoogid nimetavad seda tüüpi kõike teada tahtvaks, varavalmi- nuks ninatargaks. Siingi tuleb meil astuda vastu, sest on's meil sellised tüdrukud enamuses? Ja too tüüp, keda mainisin ennem? Just see tundub eriti võõrana praegusaja tüdrukule. Tahtes siis leida just seda kõige elulähedasemat, peame valima kuldse kesktee.

Puudutan selliste huve. Praegusaja tüdruk ei maali endale midagi roosavärvilist homset, et siis hiljem suurt pettumust tunda. Ta mõtleb kainelt ja loob sageli liig süngegi pildi, arvestab igasuguseid takistusi ja ebaõnnestumisi — seda rohkem tunneb ta rõõmu teo kordaminekul. Ei taha aga sugugi öelda, et ta oleks pessimist.

Millest huvitub siis tänapäeva tüdruk? Vastus väga lihtne: kõigest! Siin võiks tekkida süüdistus

pealiskaudsusest, kuna ei ole ju alati võimalust omandada kõigist asjust teadmisi, mis küüniksid peensusteni, kuid ta ei tahagi seda. Ta lepib sellegagi, kui ta oma huvi rahuldamiseks omab head, kokkuvõtlikku ülevaadet, mis teda huvitab.

Praegu valitseb aramus, et praegusaja tütarlapsel puudub huvi õppimise, kodunduse jne. vastu. Õieti on see täiesti väär, sest huvi õppimise vastu kindlustab juba teatav auahnus, tahe olla midagi, soov teada midagi — ning seda saab ju teha vägagi hästi hoolsa õppetööga. Majapidamise, kodunduse jaoks jääb ju koolitüdrukul vähe aega — sealt aramus, et see teda ei huvita. Siiski, osale on see kujunenud isegi eriharrastuseks, vahe seisab ainult selles, et nüüdisaja vaimuga tüdruk püüab seda teha kergemaks mitmesuguste uuenduste abil, tagajärjeks: vähema aja ja vaevaga saavutatakse endised tulemused.

Nüüd huvist rõivastuse vastu. Ei tohiks arvata, et tänapäeva tütarlapse huvialadest on välja lülitatud sukanõelumine jne. jne. Seda takistab juba tahe välja näha meeldiv ja korralik. Valdavaimad huvialad on küll kirjandus, muusika, teater, kino ja sport. Siin tuleb just esile tõsta tänapäeva tütarlapse iseloomustavamaid jooni: arvustav mõtlemine lugedes mõnda teost, samuti vaadeldes mõnd teatritükki või filmi. Ta ei tee viimast mitte mehaaniliselt, vaid analüüsib ja arvustab, püüab leida hästitabatud ja ebaõnnestunud motiive. Talle võiks vast isegi ette heita liiga suurt enesekindlust, julgust väljendada oma mõtteid vabalt, mitte toetudes arvamustele, mida kuul-

nud varem autoriteetsemaist allikaist.

Leidub inimesi, kes arvavad, et romantika on koolitüdruku igapäevane leib, kuid ei! Kahekesi ohkamise asemel kuuvalgel tehakse hoopis midagi muud, ja too arvamus, et praegusaja noorte romantika on mehaniseerunud, on täiesti õige, sest auto ja raadio täidavad seal suure osa.

Eelmainitud mõtted kalduvad rõhavas enamuses positiivsusele, kuid ega siis sellepärast tänapäeva tütarlaps pole veel läbi ja läbi positiivne olevus. Suurimad pahed — kadedus ja klatšimine — sammuvad siin käsi-käes.

Ei suudeta näha, kui kellelgi (halvemal juhul isegi sõbrataril) on mi-

dagi uut ja ilusat. (Ma ei mõtle ainult materiaalseid väärtusi, vaid näit. mingit head kordaminekut jne. jne.) Vangutatakse pead, et no-jah, ilus küll, aga . . . aga mina oleksin seda teisiti teinud. Siis klatšimine. Alatakse sageli jutte, mis on, kui võiks öelda, täiesti originaalid, kuna ainult nimed on tuttavad. Hakata seal midagi tegema, et sellest üle saada, on muidugi asjatu, sest see öeldakse olevat tüdrukutele külge sündinud.

Üldiselt ütleksin, et tänapäeva tütarlaps on väga mitmekülgne, teab ja tunneb niisama hästi sukanõelustehnikat kui ka Hispaania kodusõja uuemaid sündmusi.

ENDEL KUKK

KOIT

(Kirjandusringi kirjandivõistlusel keskkooli rühmas saanud ergutusauhinna).

*Vaatan üksikut, heledat tähte,
Vaatan ta rahutut vilkumist,
Imetlen taeva avaraid mahte,
Imetlen tervet ta liikumist.*

*Näen — kõrgelt kuupoolik naeratab,
Näen selgelt ta tardunud piiri;
Tunnen, taevas kahvatab,
Tunnen, koiduvalguse kiiri.*

*Vaatan päikese esimest kulda:
Imetlen loodus-värvide hulka,
Tunnen maa lõhnalist mulda*

*Vaatlen viimast ööpilvede salka,
Imetlen hommiklaulude valda:
Näen veel kaduva hämaruse selga.*

1. II. 38.

Lõbus „pruukostivõtmine“ kooli suusapäeval.

ENN

Kroonika

Mäletan, et juba läinud aastal olin kord hädäs oma kroonika kirjutamisega, nimelt kippus kroonika omandama liiga ajaloolist maiku ja ma arvasin siis, et kroonika, kui ta on följetonina kirjutatud, peab sisaldama midagi aktuaalset à la Jänkimehe nädalakroonika.

Et ma seekord eksisin, seda mõistan ma nüüd isegi, sest „Tuleviku Radade“ Rakvere erinumbrit lahti lüües kohtasin seal oma kroonikat nagu vana head tuttavat, keda pole enam hulk aega näinud. Mõtlesin ka, et kui juba „Tuleviku Rajad“ nii iganenud kroonikat avaldavad, siis võib üks veidi tagasihoidlikumalt olevikuga leppiv ajakiri rahulikult sedasama teha.

*

Üht umbes sama ainet käsitlevat kroonikat võisime nautida juba kooli

jõulupuul. Miks seda just raadio kaudu edasi anti, seda ei tea. Kurjad keeled igatahes räägivad, et tegelased ei olevat julgenud rahva ette tulla. Samal põhjusel ei olevat ka õpilastele maiustuste-kotte enne ettekannete lõppu kätte antud — ettevaatus on ju tarkuse ema — ja ei olevat peetud soovitavaks publikule viskematerjali vägisi pihku anda.

Olgu kuidas on, aga seda tegelast, kes rahva ette tuli, nupu peale vajutas ja valjuhääldaja töötama pani, nimetati sellest peale „Hubeeliumi kõikse julgembaks meheks“.

Kuna selguse mõttes on igale asjale kasuks, kui teda võimalikult mitmest küljest valgustatakse, siis võtan järjekorras arutusele tähtsaid sündmusi kooliaja algusest pääle.

*

Kuna nüüdsel ajal hakatakse fassaadile üha enam rõhku panema, siis tehti seda suurimal määral ka klasside paigutamisel, kusjuures esindusklassiks jäi — nagu seda ka raadioreportaazis väga õieti tähendati — kooli portaali läheduses asetsev klass. Asjaosaliste arvates jäeti samadel põhjustel tühjaks ukse kõrval asetsev ruum — muidu võiks ju kergesti see sügav mulje haihtuda.

*

Koolielu esimeseks tähtsamaks sündmuseks oli ühine jalutuskäik Palermosse. Asja hea külg oli see, et ta andis ühe vaba koolipäeva, halb külg aga see, et ta andis põhjust korraldada saksakeelset kirjandit sel teemal.

Muidu oli päev, vaatamata oma ebaposiitivsele lõpule, päris kena, ainult asjale sportlikuma maigu andmiseks oleks teda võidud suusapäevade eeskujul näiteks ratasuisu-päevana korraldada.

Eriliselt kannatada ei saanud sel jalutuskäigul keegi, kui me päeva peategelased „Mr. R. and his donkey“ maha arvame. Ja nagu paljud jumalavallatud tõendasid, olevat just asja kurvavõitu lõpp kõige kenam olnud — olevat tüdinetud „happy-endidest“.

*

Teine tähtsam sündmus oli muidugi õpilaskonnale „kuninga“ valimine. Kuigi oleks võidud arvata, et troonikandidaate on vähe, sest kõik teavad, missugused kurvad päevad praegu kogu maailma kroonitud päadel on, siiski kujunes valimisvõitlus ennekuulmatult ägedaks ja asja otustas tõsiasi, et humanism on muutunud tänapäeva-sõjas kõige tarbetumaks sõnakõlksuks.

*

Valiti ära ka ringide juhatused ja igasuguste isetegewuslikkude organite juhtivad liikmed, kes asusid ko-

he innuga töö juure. Seejuures ei jäänud tulemata ka väikesed kokkupõrked. Karskusringi juhatus, noorusele omases rumalas poolehoidus kõikidele moodsatele vaadetele, leidis, et nüüdsel ajal ei aita sellest, kui inimestele karsklust ainult „peale loetakse“, vaid selleks et juhtida inimesi paremale ja õigemale teele, tuleks populariseerida mõnd kasuliku ajaviidet — näiteks malemängu. Seda tehtigi, ja väga nimetamisväärsete tulemustega. Nüüd aga leidis spordiring, et kõikides spordialades jääpurjetamisest kuni „kantskii“ mänguni on tema monopoliseeritud.

Asi siiski duellideni ei läinud, vaid lahendati rahulikult teel.

*

Kiitustvääriva agarusega asus tööle ka õpilaskonna esindus. Mis oli esimeseks ja tähtsamaks arutusele tulevaks küsimuseks, selles ei saa olla kahte arvamist — see oli muidugi tervitamise-küsimus. Vaidlused ja mõttevahetused olid kõigiti elavad. Ka lahendus peaks kõiki rahuldama. Samuti ei tohiks nooremad õpilased nuriseda — muutub ju nende olukord iga aastaga soodsamaks ja positsioon väärilisemaks. See on omakord teatavaks kasvatuslikuks teguriks: ta annab tõuget intensiivsemaks õppetööks, sest tahab ju nüüd igaüks pääseda edasi järgmise klassi.

*

Oli ka teisi vähemtähtsaid punkte esinduse päevakorras. Need ei põhjustanud küll elavaid sõnavõtte, kuid nende hulgas on ometi üks, millest ei saa vaikides mööda minna, nimelt klasside isetegevuse küsimus.

Olen sellest juba kord rääkinud, kuid see sündis kitsamas ringis ja asi on seda väärt, et temast rohkem kõneldaks.

Klassi isetegevus oleks mõeldud kõige suuremal määral just noorematele klassidele, kes ringide töös

peavad paratamatult leppima passiivsema osaga. On muidugi avaraid võimalusi klassi isetegevuseks, kuid märgiksin ainult kahte, mida hr. Direktor esinduse koosolekul toonitas, need oleksid — klassi album-ajakiri ja nn. klassiõhtud.

Klassi ajakiri omab peale isetegevusliku tähtsuse veel paljusid muid häid omadusi: ta päästab hävimisest paremad klassikirjandid, mis muidu kanduksid laiali, kasvatab uusi noori sulemehi, luues nii eeldusi kooli üldajakirja progressiks, ta muutub hiljem huvitavaks ajalooliseks dokumendiks ja lõpuks veel album-ajakirjana rohkeid illustreerimise võimalusi omades moodustab isegi teatava esteetilise väärtuse.

Klassiõhtud jälle aitavad süvendada ühistunnet ja seltsimehelikkust vaimu klassis. Nende sisustamisele saavad aidata kaasa ka „noored talendid“, kes tuleproovi terve kooli ees veel võib-olla välja ei kannata.

Mõtted on ilusad ja jääb vaid oodata, et mõni klass neid tegelikult algataks.

*

Kooliaasta suursündmuseks oli kahtlemata kooli juubel. Vastavalt hoolsale ettevalmistusele, mis muide mõnel — näiteks võimlemise — alal ületas Pariisi maailmanäituse oma, olid ka tulemused kõigiti head. Peale sisulise õnnestumise kroonisid aastapäeva veel mõnedki konkreetsed tulemused — ma mõtlen nimelt kodukaunistamise hoogtöö edukat läbi viimist kooli tugipostide kallal, mille läbi kooli õu omandaski palju esinduslikuma ilme.

Aastapäeva-pidustused algasid õpilastele, eriti veel neile, kes kuidagi „tegelinskid“ olid, ammu enne ametlikku algust.

Peab ütleva, et elu oli kõigiti hea ja kui nädal aega enne aastapäeva algust õpetajad veel söandasidki tundi küsida, siis võeti vanemates klas-

sides seda juba sihiliku haavamisena.

Igähele oli muidugi selge, et see, mis enne pidu õppimisega puudu jääb, tehakse pärast pidu kuhjaga tasa, kuid õpilane on juba kord selline olend, kes homse päeva pärast palju ei muretse. Ja nii siis tuntigi rõõmu „kerge elust“, mis ootamatult oli sülle langenud.

*

Aastapäeva kavas oli ühine jumalateenistus, edasi aktus, kus anti vi-

Tegelased koolipeol mängitud dramatiseeringust A. Kivi „Seitse venda“.

listlaskogu poolt koolile üle lipp ladinakeelse juhtsõnaga „Celse erige facem“, mille päheõppimist ja kõigil võimalikel juhtudel kasutamist luges oma pühamaks kohuseks iga õpilane, kes end luges kooli intelligenti hulka.

Edasi peeti õpilaste endadistsipliini süvendamiseks ja ühistunde kasvatamiseks paar rongikäiku, kuna juubeli haripunkti moodustasid kaks piduõhtut „käsikus“.

*

Kui aastapäeva pidustuste naelaks oli koolipidu, siis peo naelaks oli kahtlemata näidend. Siin ei saa ma aga mööda minna mõningatest mõtetest arvustuses, mis ilmus näidendi kohta eelmises „Tunglakandjate“ numbris. Nimelt ei saa ma nõustuda väitega, nagu oleksid agulipoisid olnud välimuses liiga hoolitsetud. Nagu ma jutuajamistest mõnede teiste pealtvaatajatega võisin järeldada — ka mujalt avaldati paiguti sellist arvamust — mõeldi siin välimuse all eeskätt just riietust.

Olen elanud agulis viisteistkümmend aastat ja võin kinnitada, et agul ei ole alati kaugeltki mingisuguseks linna pühkmekastiiks, vaid aguli elanikkonna moodustavad valdavas enamikus lihtsad ja vaesed, kuid korralikud töölis perekonnad.

Kirjanduses esinevate piltide tõttu, kus mõnd agulinurka kujutatakse kõige jäledama mülkana, kujutatakse endale agulit tavaliselt A. Jakobsoni „Vaeste-patuste alevi“ šabloni järele ja kõiki agulielanikke mingisuguste räpaste kaltsu- ja lapihunnikutena.

Neid arvustajaid, kes selle liiga üldistatud vaate omaks on võtnud, oleks siis pidanud täiel määral rahuldama üks agulipoiss näidendis, kes oli ilmunud lavale valges särgis, millele mustad lapid olid peale aetud, ja valgete lappidega lapitud mustades pükstes. See kostüüm oli iseenesest stiliseeritud kujutus sellest, kuidas tema kandja endale ette kujutab üht standard-agulipoissi.

Nõustun, et see ülikond võib ju olla väga ekstravagantne, aga ma ei

usu, et töökad aguliemad, kes oma poegade rõivaid lapivad, peaksid lugu mingist ekstravagantsist — see jääb hõberebastatud linnadaamide asjaks.

*

Õppeaasta esimene pool lõppes jõulupuuga, kusjuures klassijõulupuud toimusid täie korra järele — ka klastist lahkumiseks tuli luba küsida.

Nagu me aga psühholoogiast teame, järgneb lõbutunlele norutunne — nii ka siin. Järgmine päev ühes „adjustaatide“ kätteandmisega valmistas nii mõnelegi ebameeldiva üllatuse.

*

Et kolmanda veerandi tähtsamaks sündmuseks oli abituuriumi pidu, mis koolipeole konkurentsi kartmise pärast peeti „Torkijates“, selles ei ole muidugi kellelgi põhjust kahelda. Pikemalt sellest kirjutada praegu ei saa, seda tuleb abituuriumi erinumbriks hoida. Ütlen ainult niipalju, et vastavalt esialgsetele ettevalmistustele oleks oodanud sellest kujunevat midagi „commedia dell' arte“ taolist, kuid seda siiski ei juhtunud, vaid arvukale publikule pakuti „kõige õilsamat“ ooperikunsti.

*

Õpilaskonna tähtsamaks ürituseks oli kõnevõistlus, kus kuus noort „demonstenest“ oma võimeid proovisid. Žürii oli seekord dzentmenlik, andes esikoha ühele õrnema soo kahest esindajast.

*

Peeti veel teine koolipidu, kuid alles nii hiljuti, et see ei oleks kooskõlas minu kroonika ülejäänud osa ajaloolise stiiliga, kui ma sest kirjutaksin.

Maie

Kirjandusringi kirjandivõistlusel gümnaasiumi rühmas II auhinna saanud töö.

Laternat kõigutades möödus keegi majast, lumi krudises, üle toalae rändasid pikad heledad varjuvöödid. Äratuskell naksatas ja hakkas kähinal tirisema. Oli aeg lüpsiks. Maie tõusis ja süütas käsikaudu kobades lambi. Selle kollane valgus langes nüüd nõgisele, lõhkise lutikakirju tapetiga kaetud seintele ja teiste magajate unetuimadele nägudele. Valgusest segatult ronis voodi alt kõhn kass ja hakkas hääletult kõndima mööda läppunud ruumi. Tüdrukul oli kiire. Ta riietus ja komberdas vigaseil jalul välja pimedasse hommik-öösse. Äkiline külm pani värisema õhukestes riietes unesooja keha. Mõis all lamas veel päris vaikselt, karjalauda juures aga ärkas juba elu. Akendest helkis kõlekollast gaasi- ja valgust ja vaikne talveõhk kandis kõrvu jutukõminatki. Oli jõulureede. See mõte tuli pähe äkilise muresööstiga. Täna oli jõulureede, tänast õhtut ei näe Maie pörsas enam. Kuigi oli üsna kiire, põikas tüdruk siiski sealauta tee ääres. Äkilise laterna- valguse ja sammukära peale lendas õrrelt kaagutades kanu, kitsas aedikus tõusis õlekahin ja rõhkimine. Silmi pilutades ajas end üles kõverjalgne kesik. Maie kummardus üle aedikuääre ja sügas vigase looma kärnast selga, kuid tundes kurku tõusvat märga, sirutas räpakalt ja ruttas laudast. Maie pörsas rõhatas pettunult-imestunult ja tuias nõutult oma vigastel jalgadel.

Kui Maie jõudis karjalauta, olid naised juba alustanud lüpsmist. Pikka poolhämarat ruumi täitis piimasorin, veiste tasane inin ja põhukahin. Vahetevahel hõikasisid lüpsjad üksteisele mõne sõna. Loomade kehast ja õlgedest tõusis vaevaltmargatav auruvine, gaasilambid tekita-

sid käikudes seintele imelikkude hiigelloomade varje. Alati oli laudas hea töötada. See paik ei kulunud ega muutunud igavaks isegi nüüd, kui tuli siin askeldada kolm korda päevas. Ikka oli siin midagi, mis tõi uut igapäeva. Ja kui tuli minna mõne teise tuimema ja igavama töö juurde, siis oli alati nii hea, kui oli midagi, mille üle mõelda. Palju mõtteid toob näiteks sündmus, et verivaenlased, nr. 11 ja nr. 24, on päris rahulikult ühest hunnikust heinu võtnud. Ja suurt rõõmu valmistab teade, et lemmiklehm nr. 5 on saanud kena lehmavasika.

Täna aga polnud Maiel silmi ega kõrvu millegi jaoks. Kingatallas oleva augu kaudu lirtsus kinga virtsa, käed töötasid mehaaniliselt, mõtted aga olid mujal. Kas varsti juba minnakse lauta Maie järele? Vahest otsustatakse kesik siiski veel kasvama jätta? Iga kõvem väljast kostev kära tundus looma surmakarjena ja pani võpatama. Oleks tahtnud nagu minna välja kuulama, aga ühtlasi oli heameel, et töö pidas kinni.

Valgenes juba, kui talitused lauda juures lõppesid. Sealauta uks oli lahti, kõrvalolevast pesuköögist vilkus tuli. Möödudes nägi Maie pörsast juba laes rippuvat, ihu imeroosa, lõugade vahelt langemas verenire. Sammu kiirendamata möödus sealt. Milleks norutada, siga on ju lõpuks vaid loom!

Toas ärkasid vennad virinal ja nõudsid hommikusööki. Ruum oli räpane ja koristamata. Ojaa, tööd oli küllalt, et täita päev ning järgmine ja tõrjuda kõrvale igasugused muud mõtted. Siiski veidi raske oli tükel-dada sülgi jaoks viletsaid seajalgu.

Möödus päev, tuli järgmine ja jõudis jõuluõhtu. Ilma hämardudes tõid

lapsed tупpa õlgi ja kuuse. Moonakatauba täitus jõululõhnaga. Pere oli pühadenägudega, lauale ilmusid liha ja õlu. Aplalt neelati harvanähtavat rooga. Maiegi, kellel päeval vaevalt oli olnud aega toidu jaoks, tundis tõusvat nälga. Kuid pistes suhu toidupala nägi Maie äkki imeselgesti põrsa silmi, nagu need vaatasid eile

Mõisa suurest sigalast oli ta saadud tasuta, sest loom oli inglistöbine. Ta kõverad jalad ja kängus kasv olid mõisalastele algul teinud palju nalja. Peagi leiti ka nimi, Maie, sest sarnastel olgu sarnased nimed. Maie mäletas nii selgesti oma viha ja trotsi, kui nimi kõigi suus sai tarvitatuks. Oma võimetuses vihkas ta tookord

„Salooga“ kooli suusapäeval.

hommikul: imestunud ja pettunud. Ja korraga olid kõik rusuvad mõtted jälle tagasi. Ta libises tasa trepile.

Õues oli õige jõululilm. Külmast taevast langes lund. Kõikides moonamajades vilkusid tuled, mõis säras sajasilmsena. Tasakesi edasi astudes oli ta märkamatuks jõudnud lauda juurde. Suluuks oli irvakil. Seal sees oli päris vaikne, Maie põrsas oli juba jõulupühitsejate laual. Ning toetudes aediku servale tulid tüdrukule imelikud mõtted.

Nüüd oli siin külm ja õudne, sulg oli tühi. Päris hiljuti alles aga oli suvi, kärbsparvi lendas suminal ja aedikus rõhkis väike vigane põrsas.

isegi viletsat looma, kes oli toonud inimeste huvi tema moonutatud kehale. Aga põrsas oli nii üksik ja haige. Ei osanud kuidagi koduneda rämpses töölistelaudas, jäi veel kõhnemaks ja hädisemaks. Siis oli Maie hoolitsenud ta eest, algul kohusest, hiljem nagu poolehoiust. Sest alateadlikult valas ta oma saatuskaaslasel osa sellest armastuseküllusest, mis muidu jäi peidetuks tervete olevuste eest, kes ei vajanud sellist armastust. Põrsas oli pahur ja halvatujuline, Maie teadis, et temagi oli vahel halvem kui vaja. Mõlemad nad olid alati näljased ja kumbki ei kasvanud ega paranenud. Kuid majas

oli palju suid ja vähe ülearust leiba. Polnud mõtet kasvatada looma, kes tõeliselt ei kasvagi. Tehti lõpp Maie põrsa elupäevadele.

Uesti, nagu lootes, meelitas tüdruk: „Maie, Maieke!“ Aedikus aga jäi vaikseks, läbi lahtise ukse pääsis lauta külm tuuleil. Tüdruk tundis äkki, et oli külm, pime ja nälg. Langenud virtsastele õlgedele, puhkes ta nutma. Nuttis mitte enam üksnes

kaotatud lemmiku pärast, vaid ka omaenese vigase elu pärast, tühjade aastate pärast seljataga ja veelgi kõledamate pärast, mis veel ees. Sest sellal, kui pisut õnnelikumad inimesed laulsid kiitust äsjasündinud päästjale, mõistis vigane ähmaselt oma väikese elu sarnasust tapetud looma omaga ja maailma ääretut, külma suurust, mis ei hooli ega saagi hoolida üksikute väheste olevuste saatusest.

ARNOLD GREEN

Soomes spordikoolis

„Eilne unistus, tänane tõe homme vaid muinasjutt on...“ Tundub mullegi muinasjutuna minu äsjane reis Soome ja viibimine Vierumäe spordikoolis. Kuigi olen juba täielikult seotud igapäevase koolitööga, on veel selgesti meeles kaunid päevad Soomes.

Meid oli neli noort, kes põksuvate südametega alustasid reisi Soome spordikooli, ja üks juht. Seisime kõik vaikides laeva vahetakil, pilk naelutatud kord-korralt kaugeneva Tallinna kontuurile, kuni viimaks niiske mereõhk kontidesse pugus ja meid sundis varju otsima soojas kajuti-ruumis. Sõit üle lahe möödus suures ootuses ning ärevuses ja varakult olime jällegi tekil, et vaadata silmapiirile kerkivat Soome rannikut. Sõit läbi skääride Helsingi sadamasse pakkus huvitavat vaatepilti. Merest väljaulatuvad kaljusaared on kõik muudetud üheks tugevaks kindlusvööks. Igal saarel ja saarekesel võime märgata mustendavaid kahuritõusid, mis uhkelt vaatavad kaugele merele, ja häda neile, kes peaksid lähenema Helsingile kurjade kavatsustega! Et meil aga olid täiesti rahulikud mõtted, siis võisime julgesti sadamasse sisse sõita.

Et meil Eestis maapind juba mõ-

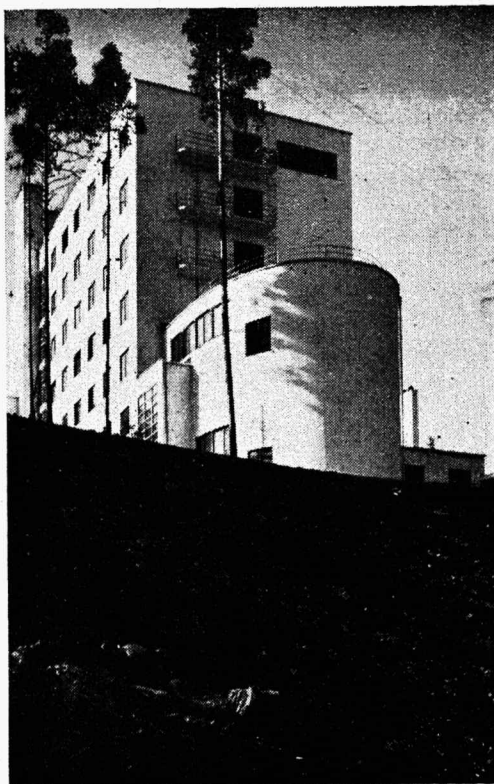
nes paigas oli päris paljas, siis oli esimene pilt Soomest otse üllatav. Helsingi oli täielikus lumekattes ja värsket lund sadas üha juurde. Õhtune Helsingi vaikses lumesajus — see oli pilt, mida ei suuda niipea unustada. Viibisime Helsingis poolteist päeva ja sealt läks sõit edasi Lahtisse. Tuju oli kõigil hea, sest nüüd avanes meil võimalus oma silmaga näha maailma parimate suusaspordlaste jõukatsumisi Salpausselkä mägisel pinnal. Elu Lahtis möödus täielikult suusavõistluste tähe all. Kümneid tuhandeid inimesi oli kogunenud Lahtisse, et jälgida rahvaste võistlusi suusarajal. Meile avanes võimalus näha võistluste kaht peala: mäehüppeid ja suusamaratoni. Mäehüpped, mis toimusid Lahti suurel hüppemäel, pakkusid huvitavat vaatepilti. Et oli pühapäev, siis oli rahvast kogunenud staadionile musttuhat jälgima suusaspordi kõige kaunimat ala — mäehüppeid. Järgmisel päeval toimus suusavõistluste lõppala, suusamaraton, mis on ka alati kogu võistluse tulipunktiks. Huvitav oli näha, millise kergusega võistlejad ületasid pikki tõuse, et sellele järgnevalt järsust nõlvakust alla kihutada. Rahvas, kes oli kogunenud jälgima võistlusi, elas neile ka

kogu aja kaasa. Ergutati startijaid nägemata hei—hüüetega ja sooviti neile õnnelikku matka. Eriti tugevaks paisusid rõõmuhõisked mõne oma võistleja saabumisel. Pilt, mida pakkus suusastaadion Soome parima suusataja Kalle Jalkaneni saabumisel, oli kütkestav. Kogu metsaalune rõkkas rõõmuhõisetest, loobiti mütse üles ja rüseldi murrus. Kogu rahvas oli sulanud ühiseks taevanirõkkavaks massiks. Kogu võistluste kestel valitses Lahtis täielik pidumeeleolu. Äride vaateaknad oli kaunistatud võistlevate rahvuste lippudega ja õhtused ilutulestikud muutsid väikese Lahti linnakese otse talviseks paradiisiks.

Lahtist sõitsime Vierumäele. Sinna on umbes pool tundi raudteesõitu, siis veel kümme minutit autol ja silmale avaneb kaunis pilt. Sügaval metsade põues, piiratud mägedest ja järvedest asub see Soome sportlaste Mekka, paik, mida soomlased õigustatult võivad nimetada „Soome spordi valgeks majaks“. Lahtist sõitis meiega koos ka umbes sada soomlast—spordinoort, kes kasutasid seitsmepäevalist koolivaheaega selleks, et osa võtta Vierumäel korraldatavast suusakursusest. Teiste hulgas leidsime eest paar vana tuttavat, kes olid viibinud Võrus spordijuh-tide kursusel, ja nüüd läks lahti kibe jutuajamine n. ü. „läänemere-soome keeles“.

Soome spordikool, ehk nagu see soome keeles kõlab — Suomen urheiluo-pisto, — on rajatud üksikusse paika, keset sügavaid männimetsi, piiratud paljudest järvedest ja kõrgetest mägedest. Nagu looduseiluga võisteldes on see maja ehitatud kõige moodsamas ja kaunimas stiilis. Õppeasutus on üldse täiuslikumaid ja kaunimaid kogu Euroopas. Ta sisaldab endas kõik tarvisminevad ruumid, alates elukorteritega: üks tuba kahele kursuslasele, neile järg-

nevad pesemisruumid, võimla, lugemissaalid, raamatukogu, söögisaal ja lõpuks eeskujulikult sisustatud elektriköök. Kõrvalasutustena kuuluvad veel õppeasutusele lähedalasuv kohvik ja sügaval metsapõues asetsev eht soome saun. Saun moodustab üldse eripeatüki kogu spordikooli elus. Kogu kursuse vältel avanes meil võimalus kaks korda saunas käia, ja keegi ei jätnud kasutamata võimalust nautida soome sauna mõnusi. See spordikool paneb aluse kogu Soome spordiliikumisele. Siit käivad läbi need noored, kes teevad esimesi katseid spordiväljakuil, samuti käivad siin Soome parimad sportlased, et ammutada viimaseid teadmisi, vastupidavust ja kogemusi raske-

Vaade Vierumäe spordihoonele.

teks võistlusteks. See paik on muutunud Soome spordiliikumise südameks, mis paneb selle üha kiiremini liikuma, keskuseks, kus rajatakse kindel alus Soome üha tõusvale spordile. Suusakursus ehk nn. hiihtoleiri, millest meie osa võtsime, kestis seitse päeva. See oli liiga lühike aeg, et jõuda tungida suusatamise kõikidesse peenustesse. Oppida oli palju, kuid aega oli vähe. Tund järgnes tunnile. Kord mäehüpped, siis slalomsõit, suusatehnika lausikul kui ka mägedes, matkad — kõik need vajasid aega, ja aega oli vähe. Ometi oli kõik nii eeskujulikult korraldatud, et see ei muutunud kunagi koormavaks ja ka vaba aega oli tarvilisel määral. Jõudsin nende seitsme päeva jooksul koguda endale palju sõpru, ja kui lahkumispäev kätte jõudis, siis ei jõudnud kuidagi tagasi hoida teatavat kahjutunnet. Jäime veel kaheks päevaks peale kursuse lõppu Vierumäele, sest meil ei olnud võimalik kohe Eestisse sõita. Elu selles suures ning avaras hoones, mis veel mõne päeva eest oli keenud nagu mesipuu, oli nüüd täiesti surnud, seepärast veetsime ka need kaks päeva peaaegu täielikult suuskadel, liueldes kaljustel mäeharjadel ja siledail järvepinnul. Tagasisõidul peatusime veel Helsingis ja ühel selgel märtsikuu hommikul alustasime laeval Helsingist reisi Tallinna. Kaua seisin üleval laevalael, pilk kiindunud kaugenevale Soome rannikujoonele. Ülal pea kohal tiirlesid valged kajakad, viimased saatjad vennasrahva maalt, meeles kaunimad mälestused möödunud päevadest. Kerkisid esile küsimused: millal jõuame meie eestlased nii kaugemale kui soomlased? Millal saame meie endile spordikooli,

Lahti suur hüppemägi.

mis kindlustaks meie spordile parema tuleviku? Kõige valusamaks küsimuseks on aga see, millal kogu meie rahvas muutub spordirahvaks, nagu seda on soomlased. Selle küsimuse lahendamiseks on meil noortel palju kaasa rääkida. Et meie rahvas muutuks kord täielikuks spordirahvaks, selleks peame meie noored kasvatama endid teadlikus spordivaimus, et meie järeltulev põlv võiks minna väärivate võistlejatena jõudu katsuma maailma parimatega.

Jutt Mallest

Kirjanduseringi kirjandivõistlusel keskkooli rühmas II auhinna saanud töö.

Juba siis, kui Mall oli üsna tilluke ja tal oli veel kaks pikka pruuni patsi, armastas ta väga laulda. Mall laulis kõike, mida ta kuulis ja mida koolis õppis, oli see siis „Tiiu talutütrekene“ või „Valged akaatsiad“ — kõike leelutas ta omal õrnal lapsehäälel. Ema arvates oleks Mall olnud palju parema meelega kaks päeva söömata kui päeva laulmata.

Tüdruku suuremaks sirgudes kasvaskas ka ta lauluarmastus. Isa pidi tihhiti üsna karmi tooni tarvitama, kui tütar laskis sulle sageli õppetööde juures langeda ja võis tundide viisi istuda ja kuulata naabrite juurest kostvat raadiomuusikat. Mallega juhtus see ju alati nii, et niipea, kui kuskil oli kuulda muusikahäält, siis ununes kõik muu, pruunid silmad

lõid särama ja suu leelutas tahtmatult kaasa muusikarütmile. Vabal ajal ruttas ta sõbranna juurde, kelle vanemad võisid lubada endile luksust, millele Malle kodus üldse mõelda ei võinud — raadiot. Ja järgmisel päeval lõõritas Mall koduste tööde juures aariaid „Eugen Oneginist“, „Rigolettost“ ja „Padaemandast“. Oli nii kena kuulda väikest tüdrukut laulmas raskeid viise imelise kergetusega.

Nii paljud tuttavad soovitasid Malles võtta laulutunde, kasutada ära väikese tüdruku lauluandi, kuid — raha — seda oli perekonnas ju nii vähe. Isal, väiksepalgalisel bürooametnikul, oli raske toitagi nelja väikest last, mis siis veel rääkida muudest kuludest.

Kuid siis ühel päeval külastas ema isegi Malle lauluõpetaja ja andis tungivalt nõu lasta väikest õppida, maaliskuu kuulajatele silme ette hiilgavaid tulevikupilte, toredaid väljavaateid. Hinge kinni pidades kuulas teda Mall ja ta hinges tärkasid esimesed auahnuse idud, mis pärast said nii suureks, põletavaks igatsuseks — saada kord kuulsaks!

Isegi ema, pestes õhtul söögiriistu, laskis nõud libiseda tulisesse vette ja vajus sügavaisse mõttesse. Oli ju õige: Malle laulus oli tõesti midagi iseäralikku . . . Ema mõtted ehitasid juba toredaid tulevikukavatsusi . . . Kuid siis naeratas ta väsinult. Raha, seda oli ju nii vähe. Kuid ehk siiski, kui näpistada natuke siit, natuke säält, siis ehk . . .

Ja nii tuligi, et järgmise kuu alul kõmpis säravate silmadega üliõnnelik tüdrukuke piki tänavat, noodimapp käes. Mall tohtis minna tundi! Ta ei taibanud seda veel õieti isegi, kuid

Tammik kutsub.

see kõik oli juhtunud. Eelmisel õhtul oli ema talle naeratades ütelnud seda, seda uskumatut — Mall pidavat homme minema tundi! Kuid kuis oli ta siis hõisanud ja emale kaela lennanud, kuis särasilmil isa tänanud.

Möödusid mõned nädalad, lühikesed õnnelikud nädalad . . .

Kuid siis tuli isa ühel päeval töölt koju — kahvatult ja ärritatult. Selgus, et ta oli vallandatud. See oli valus löök. Ja mis eriti valus — Mall pidi pisarsilmi loobuma oma laulutunnist.

Sel ööl ei uinunud Mall kaua, kaua. Lamas avasilmi ja ikka uued pisarad voolasid üle põskede. Ikka uuesti peitis ta nuuksudes pea patja. Alles vastu hommikut uinus ta punaseksnuteatud silmil, kuid kindla otsusega: ta õpib edasi, kõigest hoolimata! Ta peab jõudma eesmärgile!

Ja Mall pigistas käed rusikasse ning rühkis edasi, hoolimata õnnetusist, mis tabasid perekonda. Isa ei leidnud kohe kohta. Siis haigestusid poisid, ja arstirohud maksid ju nii palju. Kuid Mall ei kaotanud julgust. Ta andis järeleaitamistunde kaasõpilasele, teenis suvel lapsehoidjana. Kui palju alandusi pidi ta taluma, kui palju pettumusi . . . Ja aeg lendas. Vaheldusid aastaajad, möödusid aastad, nii võitlus- ja pettumusrikkad. . .

Kuid lõpuks, pärast ülejõukäivaid võitlusi vaesusega, võis Mall lõpetada oma õpingud. Lõpuks ometi naeratas õnn ka temale!

Mallest oli sirgunud neiu. Pikad patsid olid kadunud, asendunud kena poisipeasoenguga. Ta pruunid silmad näisid küll endistena, kuid neis helkis midagi kibestunut: kadunud oli Malle endine lõbus, särav meel. Malle suu ümber asetses nagu mingi valus joon — paljude alanduste ja pettumuste tagajärg.

Ja õnn, mis oli see nüüd talle? Nii raskesti, kallilt kättevõidetud au ja hiilgus?

Saabus suurpäev. Malle esimene kontsert. Surmavaikus asus saali, kui noore kauni lauljatori hää, nii hõbeselge ja helkiv, õrnalt vibreerudes täitis ruumi, näis kõrgemale tõusvat kõigest maisest, virvendades nagu kuskilt kaugusest, paisudes nagu kevadised vood . . . Surmavaikus, ei hingetõmmet, kõik on nagu kangestunud, täis imelist pinget, kõikide ergud jälgivad vaid enneaimamatult kauni hääle iga vibreeringut. Näib, nagu oleks möödunud terve igavik, tundub, nagu poleks väljaspool neid seinu enam teist elu, nagu täidaks tervet maailma, tervet taeva-laotust vaid see imekaunis õrn hää. . . Hää waibub õrnas sosinas . . . Leebelt kajastavad veel võlvid viimast heli . . . Surmavaikus . . . Siis nagu lahtiprahvatav maru. Need ruumid siin ei ole veel üle elanud midagi sellist. Otse pöörasuseni tõuseb aplaus. Lilled, lilled, otse lillesadu langeb lavale, naeratavale neidisele vastu.

Õnnitlused, rahvahulkade imetlustorm, angažemendid . . . Nagu laviin veereb see kõik väikesele tüdrukule, kellele õnn pakub nüüd tasu kõige eest, mis ta on kannatanud.

Ta on oma unistuste tipul. Ta peaks olema nüüd üliõnnelik! Kuid õhtul nutab ta oma patja nii mõnedki palavad pisarad. Miks siis?

Järgnevad päevad, nädalad mööduvad nagu unenäos. Teater, ringhääling, kontserdid, turneed . . . Ta nimi lööb särava igas ilmakaares, ajalehed on täis ülistavaid arvustusi. Rahvas tormab hulkadena teda kuulama. Lillede sadu, kiitus- ja imetlustormid kõikjal . . . Ta peaks tõesti olema üliõnnelik!

Kuid ta tunneb siiski nagu kibedust ja üksindust, lugedes kirja kodus. Isa saanud päris hea koha, Henn on lõpetanud kooli ja Rein minevat lähemal ajal sõjaväkke. Ka Mikul edenevat õppimine hästi ja nad olevat kõik rahul ja õnnelikud.

Ja tema — Mall? Tema, kes oma eesmärgil? Tema, kes on saavutanud nii palju?

Möödub jällegi aasta. Hiilgav aasta täis kuulsust ja au. Mall on võõrdunud vanematest, sidemed koduga on katkenud. Ta elab veel vaid oma kuulsussäras. Rahutult on ta kord siin, kord sääl, nagu otsiks ta midagi...

Jõulueelsel päeval saabus kiri kodust, kutse emalt — veeta kolme aasta järel kord jälle pühad kodus, omaste keskel. Kuid jätta maha oma

nautis tõeliselt seda sõitu kahe tore da hobusega saani ees, kuljuste kõliseses karges õhus.

Kuid suures soojas mõisasaalis jälle tagasi olles kurtis Mall peavalu. Öösel kerkis palavik. Kutsuti arst. Ei olnud eriti midagi kardetavat. Vaid rahu pidid Mall saama ja ettevaatlik olema, et mitte uuesti külmetuda. Peagi algas paranemine.

Siis ühel päeval saabus kiri kodust. Mall avas ümbriku valgete jõuetute sõrmedega ja tõmbas välja paberi, mis krabises vaid tasa. Ta

Siin mühab kord vägev männik.

mugavad eluruumid, loobuda jõuluseist väljasõitudest, minna jälle neisse väikesisse ruumesse, kus üles kerkiks nii palju valusaid mälestusi? Jälle minna sinna vaesuse õhkkonda! Ei, seda Mall ei tahtnud. Ta tahtis täiesti unustada endise elu, lahti öelda kõigest, mis oli olnud.

Mall ei läinud koju, vaid veetis jõulud tuttava pankuri perekonnas maal, mõisas. Talv oli käre, lund lasus paksu vaibana kõigil nurmedel. Teisel pühäl korraldas noor seltskond saanisõidu läbi lumistunud metsa. Madalad oksad riivasid saani ja igakord sadaš alla nagu valget, pehmet villa. See oli ülitore. Mall

ilme ei muutunud alul. Lõpetanud lugemise, kordas ta vaid mõttetult: „Ema haige, kardetavalt haige“. Järsku aga loitis nagu arusaamise säde ta silmis. Malle silmad vaatasid kohkunult. See oli ju ema, tema oma ainus, kallis ema, kes oli haige ja nüüd igatses teda, oma Malle. Tema, kes oli alati nii hea Malle vastu. Mall tõusis. Vasturääkimistest hoolimata ta riietus ja hoiatusi tähele panemata laskis end jaama sõidutada. Ta ei hoolinud isegi arsti hoiatusest, et varajane haigevoodist lahkumine võis tähendada Malle hääle kaotust. Ei, Malle oli vallutanud vaid üks mõte; mõte oma kallile emakesele, keda

ta ei tohtinud kaotada. Ei ühegi hinna eest!

Õhtul helistas kauges provintsi-linnas üks kahvatu naisekogu väike-se majakese uktsel.

Suur oli imestus ja haige ema rõõm. Palavikust läiklevail silmil vaatas ta voodi serval istuvale Mal-lele, kes hoidis hellalt tema kätt. Mall ei pannud tähele teravat valu peas, kohinat kõrvus... Ei, ta istus seal, nagu oleks ta saavutanud mi-dagi suurt, leidnud midagi, mida nii kaua otsinud.

Möödus päevi ja ime sündis väi-keses majakeses. Haige ema, kelle paranemiseks arst oli nii vähe loo-tust andnud, hakkas tervenema. Rõõm, et armastatud tütar oli tul-nud, oli seda saavutanud. Malle süda voolas üle — ta oli päästnud ema-kesel!

Kuid siis ühel hommikul ei jõud-nud Mall ise enam tõusta voodist, vaid pidi jääma süngi. Järgnevail õil sonis ta punetavail põsil ja viskleval kehal. Ja selliseid öid järgnes palju, nädalaid ja kuid.

Kuid lõpuks võis Mall tõusta istu-ma ja vaadata aknast välja üle öö-laul asetseva sinililledega vaasi. Oli kevad. Rohelised pungad olid puil,

päike paistis heledasti, esimesed kärbsed sumisesid aknaklaasil. Elu-jõud tuli aeglaselt tagasi nõrka, jõuetusse kehasse. Ja imelik, Mall nagu ei igatsenudki enam tagasi linna.

Oli ilus päikesepaistelise päev ja Mall kõndis juba ema toetusel linnu-laulurikkas aias, kui arst külastas oma patsienti.

Tema lahkudes lamas Mall nuuk-sudes ema rinnal. Ta ei saavat enam kunagi laulda. Ei ialgi enam! Tule-viku õnnelossid varisesid kokku ühe hetkega. Vaid tühjus valitses ta hin-ges. Kuid siis järsku tundis ta peh-met kätt silitamas oma juukseid, kuulis õrna häält lohutavat teda. See oli ju ema! Valgus tõusis Malle hin-ges. Kus oleks ta oma kuulsuses leid-nud sellist armastavat kaaslast igas valus, igas pettumuses? Sellist sõpra nagu ta ema siin? Ei, ta oleks kao-tanud ta igaveseks, kui oleks unust-anud oma ema. Ja Malle tundis, et antud ohver ei ole raske, ei ole suur. Pisarad lakkasid voolamast, naera-tus tekkis kõhnale näole ja Mall võt-tis veel tasa nuuksudes emal kõvasti ümbert kinni.

Väike aiake otse uppis päikese-kulda ja linnulaulu...

Ankeet

Veebruari esimestel päevadel saa-tis „Tunglakandjate“ toimetus kõi-kidele ringide juhatusliikmetele ja ajakirja esindajatele klassides järg-mise ankeedi:

Palume hiljemalt 10. veebruariks vastata järgmistele küsimustele:

1) Kas ja kuidas rahuldab Sind „Tunglakandjate“ esimene aasta-käik? Missugused oleksid Sinu soo-vid järgmise aastakäigu kohta?

2) Missugune number eelmisest aastakäigust rahuldab Sind kõige enam? Miks?

Laiali saadeti üldse 32 ankeeti, millele vastas 17 õpilast.

1) Selgub, et hästi ja väga hästi on „Tunglakandjate“ esimesest aas-takäigust rahuldunud 7 õpilast, ra-huldavalt 7 õpilast, kuna rahule ei jäänud 1 õpilane. Ühel õpilasel ei ole sellele küsimusele vastatud.

Soovidenä järgmiste aastakäikude kohta esinevad: kergemat materjali nõuab 13 õpilast väga mitmesugus-test klassidest, seevastu ainult 2 õpi-last (üks III reaalk. ja teine III pro-

gümnaasiumi klassist) soovivad näha ajakirjas ka teaduslikke kirjutisi.

Jutustusi õpilaselust tahab ajakirja veeergudel näha 2 õpilast, noortenurka 5 õpilast (neist kaks g. V reaalklassist, üks I humanitaarklassist, üks gümnaasiumi I kl., üks progümnaasiumi V kl. ja üks progümnaasiuli II klassist).

Kaks õpilast, üks progümnaasiumi I ja teine progümnaasiumi II klassist soovivad, et ajakirjas antaks vähem ruumi arutlevatele teemadele.

Ristsõnu ja mõistatusi näeksid ajakirjas 5 õpilast, kuna 2 õpilast tähendavad lakooniliselt, et ajakirja sisu olgu tulevikus mitmekesisem. Ka ajakirja kaane kohta vole arvamised täiesti ühtivad, nii nõuab igale numbrile erisugust kaant 4 õpilast (seejuures tahab 2 õpilast vanematest klassidest, et kaas olgu lihtsam kuna ülejäänud 2 nooremast õpilast näeksid heameelega, et kaas oleks ka tulevikus pildikujuline). Seevastu üks õpilane soovib, et tulevikus jäädaks ühe kindla kaanekavandi juure.

2) Parimaks numbriksi peetakse kaunis üldiselt „Tunglakandjaid“ nr. 2. Seda luuletiste pärast neljal juhul, klasside iseloomustuse pärast kahel juhul, kuna ülejäänud peavad seda numbrit parimaks tema mitmekesise sisu pärast. Üldse eelistab seda numbrit 12 õpilast.

Kolmandat numbrit peab parimaks 3 õpilast, esimest — 2 õpilast ja neljandat ainult 1 õpilane, samal ajal kui üks õpilane peab just neljandat numbrit kõige vähem õnnestunuks.

Nüüd veidi kommentaare ankeedi tulemuste juure.

Tundub üldiselt, see ei paista küll niivõrd välja ülalpool avaldatud kokkuvõttest kui just ankeedi vastustest endist — neid on aga tehnilistel põhjustel kahjuks võimatu avaldada — et ajakirjalt nõutakse siiski veidi liiga palju.

Selgituseks laskem kõnelda faktidel:

Meie koolis on 411 õpilast. Nendest tellib „Tunglakandjaid“ ümmarguselt 300. Väljapoole kooli läheb hinnaga 35 senti number keskmiselt 50 eksemplari. Lihtis aritmeetiline tehe näitab, et antud juhul ei saa sissetulek ajakirja müügist ületada 110 krooni.

Palju läheb aga maksuma üks „Tunglakandjate“ number? Siin ei saa kindlat hinda märkida — nii läks näiteks number 3 maksuma 122 krooni, kuna number 4 — naturalistide erinumber — 132 krooni. Kui me võtaksime keskmiseks hinnaks tagasihoidlikult 125 krooni, tuleks numbrile pealt ometi 15 krooni puudu jääki.

Tegelikult küll õpilaskond „Tunglakandjatele“ nii palju juurde ei maksa, sest olenevalt lisatuludest vanade numbrite müügist, kõigub see juurde maks 6—7 krooni vahel.

Võidakse ju öelda, et see ei ole suur raha, kuna näiteks „Loomingule“ 6000 kr. aastas juurde makstakse, kuid meie ei saa õpilaskonna niigi kehva kassat rohkem koormata. Nagu näeme, tuleb meie ajakirjal võidelda ka majanduslikkude raskustega.

Meilt nõutakse rohkem pilte. Laसेमे jällegi arvudel kõnelda. Üks tavalise postkaardi suurune kliše maksab 4.50 krooni — järeldused võib igauks ise teha.

Kõneluse alla võiks tulla veel võimalus tõsta ajakirja hinda. On ju selge, et kui me muudaksime oma ajakirja ka ainult 5 senti võrra kallimaks, siis lubaks see panna igasse numbrisse 3—4 pilti rohkem.

See võimalus on toimetuses ka kõne all olnud, kuid näib, et vähemalt esialgu seda veel ei tehta, sest see võiks röövida ajakirjalt tellijaid.

Jääb üle vaid suurendada illustratsioonide arvu ajakirjas linoollõigete kaudu, kuid näib, et kõne alla tulla võivate isikute vähesuse ja

osalt ka passiivsuse tõttu see praegu veel soovitud tulemusi ei anna.

Vastustes ankeedile nõutakse ka rohkesti noorte erinurka ja seda eriti vanemate klasside õpilaste poolt, kuna nooremad ise, just vastupidiselt, nõuavad isegi vanemate õpilaste paremate klassikirjandite avaldamist.

Seda vanemate klasside õpilaste „rahvameelsust“ saab ainult kiita ja kuigi võib-olla õigem oleks avaldada neid töid mitte noortenurgas, vaid vastava klassi ajakirjas, siiski on toimetuse hääl meelel valmis seda tegema, kui ainult algatus tuleb õigelt poolt, nimelt kaastöelistelt toimetusele, mitte aga vastupidi.

On avaldatud soovi anda ajakirjas ruumi ka poleemikale. Toimetuse on valmis seda ka tegema, kuid ei

saa unustada, et polemiseerida ainult neli korda aastas ilmavas ajakirjas on juba tehnilistel põhjustel peaaegu võimatu.

Ja lõppeks ärgu arvatagu, et siin on tahetud kuidagi ironiseerida ankeedi vastajate arvel, vaid see kirjutis on vajalik selleks, et tutvustada lugejaid toimetuse töös esinevate raskustega ja selle kaudu süvendada sidet ajakirja ja lugejate vahel.

Kokkuvõttes võiks ütelda, et üldiselt täitis ankeet temale pandud lootused rahuldavalt. Ta näitas, et „Tunglakandjate“ esimene aastakäik on oma lugejaid rahuldanud. Kuid selgub, mis ongi loomulik, et ajakirjalt nõutakse tulevikus veel paremat ja mitmekesisemat sisu, mida toimetuse püüab tulevikus võimaluse piires ka pakkuda.

E. K.

RISTSÕNAD

ADOLF VENDSALU

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
15					16	17							
18												19	
20				21					22			23	
24			25				26				27		
		28		29					30				

Põikread: 1. Kalapüügiirist. 7. Sidesõna. 10. Kahurväe üksus. 15. Keemiline element. 17. Bergmanni ballaad. 18. Elukutse. 19. Noot. 20. Rännak. 21. Kurguhaigus. 22. Linn Prantsusmaal. 24. Riist elektrienergia kogumiseks. 25. Meesnime lühend. 26. Varandus. 27. Planeet. 28. Meie. 29. Ratsasaade. 30. Linn Eestis.

Püstread: 1. Metsataim. 2. Tarvitamiskõlmatu. 3. H. Mäelo teos. 4. Lill. 5. Vana kultuurrahvas — L.-Ameerikas. 6. Jõgi Indias. 8. Mehenimi. 9. Aasia elanik. 11. Ruumikas. 12. Plika. 13. Täisarv, mis ei jagune ühegi arvuga peale 1-he ja iseene. 14. Naisenimi. 16. Metall. 23. Mõla. 23. Vorm sõnast „saagima“. 25. Kaksikvokaal.

Ilmub vajaduse korral. Toimetuse aadr. Rakvere, Pikk 29.

Vastutav toimetaja: H. Rajasaare. — Keeleline korrektor: J. Meerits. — Tegevtoimetaja: E. Kaljuraid.

Toimetuse: E. Freienthal, M. Saks ja F. Moorberg. — Talitus: I. Toome, J. Vasar ja H. Põiklik.

„Ühistrükikoda Rakveres“ trükk 2. aprillil 1938. a.

